

VÄLFÄRD

SLUTPROTOKOLL, CENTERPARTIETS PARTISTÄMMA
19-22 SEPTEMBER 2013

Ett hållbart val
CENTERPARTIET

INLEDNING

De centrala utgångspunkterna för vårdförvaltningen är hur samhället kan skapa en långsiktigt hållbar vårdförvaltning genom att säkerställa att människor håller sig friska, kan delta i arbete och samhällsliv, inte hamnar i utanförskap, får tillgång till vård och omsorg av hög kvalitet när de behöver och hur detta ska finansieras långsiktigt. Viktiga frågor är hur samhället bättre kan nå barn och unga som far illa, hur det hälsofrämjande arbetet kan stärkas samt hur kvaliteten, valfriheten och tryggheten i vården och omsorgen för de äldre kan förbättras. I detta program definieras vårdförvaltning primärt som hälso- och sjukvård och omsorg.

1. EN LÅNGSIKTIGT HÅLLBAR VÅRDFÖRVALTNING

Centerpartiet strävar efter en vårdförvaltning som omfattar och finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla, friska och sjuka. Vårdförvaltningens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten att människors behov kan se olika ut.

En vård och omsorg som tillgodoser människors skiftande behov bygger på att det finns en mångfald av utförare att välja mellan. På så sätt utgår makten från den enskilda individen. För att garantera människors rätt att välja i vårdförvaltningen krävs valfrihetssystem och etableringsrätt, som ger vårdpersonal och entreprenörer möjlighet att starta egen verksamhet. Vård- och omsorgssektorn är främst en småföretagarbransch – 94 % av företagen har färre än 20 anställda. Möjligheten att gå med vinst är en förutsättning för att dessa företagare ska våga förverkliga sina idéer genom att starta eget, anställa fler medarbetare, utöka verksamheten eller bygga upp en buffert.

Centerpartiet anser att valfrihetssystem är det bästa sättet att garantera en individanpassad vård och omsorg och makt åt den enskilda patienten. När flera olika aktörer tvingas konkurrera med varandra skapas drivkrafter att erbjuda bättre kvalitet, tillgänglighet och valmöjligheter.

Centerpartiet vill att vårdförvaltningen ska vara gemensamt finansierad via skattsedeln. För att även fortsättningsvis kunna erbjuda vård och omsorg av hög kvalitet, tyder allt på att vårdförvaltningen måste bli mer effektiv och att vi måste få ut mer vård och omsorg för varje skattekrona. Stockholms handelskammare konstaterade i en rapport att vårdförvaltningen kommer att vara avgörande för att klara vårdförvaltningens finansiering. Genom att släppa in fler utförare i vårdförvaltningen skapas förutsättningar för utveckling av idéer, metoder och kompetensutveckling, som alla är verktyg för kvalitetsförbättring.

Velfärden står inför stora finansiella utmaningar, som har utretts i omgångar men levererat få konkreta politiska förslag på lösningar. En velfärd som inte är finansierad fullt ut drabbar hela befolkningen och i synnerhet dem som är i störst behov av dess resurser. Många av de frågor som avhandlas i velfärdsprogrammet belyser därför några av de viktigaste förutsättningarna för en långsiktigt hållbar velfärd.

Den övergripande slutsatsen är att velfärdens alla aktörer genom samverkan måste bli bättre på att förebygga såväl fysisk ohälsa som arbetslöshet, samt psykisk ohälsa och utsatthet hos barn och unga. För att lyckas måste arbetet ta hänsyn till de olika aspekterna på hälsa och dess bestämningsfaktorer. Osunda levnadsvanor, social utsatthet, utanförskap, dålig ekonomi och ojämlikhet är alla faktorer som påverkar människors hälsa men som går att förebygga. Individerna har också ett stort eget ansvar för sitt liv och sin hälsa. Med rätt kunskap och stöd från samhället kan dock människor ges bättre förutsättningar att bryta utanförskap och ohälsa.

Det förebyggande arbetet ska genomsyra samhället

Den offentligt finansierade velfärden kostar pengar. Men velfärd – levererad på rätt sätt – kan också spara pengar och därmed skapa förutsättningar för ännu mer och bättre velfärd. En viktig komponent i sammanhanget är ett långsiktigt och heltäckande folkhälsoarbete. Det kräver att individen och hälsan sätts i ett större sammanhang och att man hittar tvärförbindelser mellan samhällets olika insatser. Som en del av detta måste också vård och omsorg hänga samman i bättre fungerande kedjor, för att undvika att människor hamnar i kläm.

Grunden till ett starkt framtida velfärdssamhälle är att fler människor kan arbeta under fler år och mer effektivt. En förutsättning för detta är god hälsa. Ohälsa medför att färre personer deltar i arbetslivet, fler är sjukskrivna eller får sjukersättning och att fler arbetar sämre. Samtidigt påverkar dålig ekonomi, fattigdom och ojämlikhet hälsan negativt. Sambandet mellan hälsa och ekonomi går på så sätt i båda riktningarna.

Det finns även andra faktorer, såsom miljö och samhällsbyggnad som spelar stor roll för hur människor mår. Luftföroreningar och miljögifter påverkar hur människor mår – därmed krävs åtgärder för minskade utsläpp och mer hållbar produktion. Hur vi bygger bostäder har betydelse för hälsan, exempelvis huruvida det finns närhet till grönområden eller att bullernivån är begränsad. Ett samhälle som i högre grad är anpassat efter hur människors välbefinnande kan främjas är därför en viktig del i en hållbar utveckling.

Forskning visar att folkhälsans negativa bestämningsfaktorer både går att förebygga och utvärdera även i ekonomiska termer. På uppdrag av det brittiska socialdepartementet

publicerade London School of Economics and Political Science 2011 en omfattande studie som ur ett ekonomiskt perspektiv redogör för de kostnader och de vinster olika hälsofrämjande åtgärder bär med sig. Studien visar att besparingseffekterna har en stark vetenskaplig evidens.

En av dessa åtgärder var så kallat föräldrastöd, som innebär kurser och samtal för att stödja människor i deras föräldraskap. I ett långt tidsperspektiv bedömdes sådana projekt ge en samhällsvinst i storleksordningen åtta gånger insatsen. En annan effektiv insats var screening och femminuterssamtal med primärvården för personer med riskkonsumtion av alkohol. I ett sjuårsperspektiv medförde denna enkla åtgärd en besparing på nästan tolv gånger insatsen.

Centerpartiet anser att kunskapen om effekterna av ett evidensbaserat förebyggande arbete bör användas till att utforma en seriös och hållbar lösning på hur välfärden ska finansieras framöver. Det främjande förhållningssättet är därför en genomgående röd tråd i stora delar av välfärdsprogrammet.

Hälsosamtal för 40, 50 och 60-åringar

Goda hälso villkor är av avgörande betydelse för ett gott liv. Centerpartiets vision är att Sverige om 10 år ska ha världens bästa hälsa. Idag ligger tyngdpunkten ofta på att reparera i efterhand, när människor redan har blivit sjuka. Centerpartiet anser att det behövs en ny modell grundad på insikten att hälsofrämjande och förebyggande investeringar i närtid minskar mänskligt lidande och reducerar framtida välfärds kostnader.

Både inhemsk och utländsk forskning visar att ett större förebyggande arbete har långsiktigt positiva effekter för både individen och samhällsekonomin. Forskningen visar också att Sverige ligger långt efter andra länder i synen på förebyggande hälsoinsatser. En undersökning av Socialstyrelsen från 2009 visar exempelvis att hela 90 procent av befolkningen vill diskutera levnadsvanor och hälsofrämjande insatser, men att endast 30 procent av de patienter som sökte vård under 2009 uppger att så skett.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att människor måste få bättre verktyg och stöd för att själva kunna påverka sin hälsa. Med rätt kunskap kan individen öka sin livskvalitet och få ett friskare liv. Genom att ge högre prioritet åt hälsofrämjande insatser kan också samhällets resurser till sjukvård utnyttjas mer effektivt. Med de utmaningar som välfärden står inför är kunskapen om hur människor främjar sin hälsa central.

Enligt Socialstyrelsen beror minst 20 procent av den totala sjukvårdsbördan i Sverige på ohälsosamma levnadsvanor. Samtidigt beräknar Världshälsoorganisationen WHO att sunda

levnadsvanor kan förebygga 90 procent av alla diabetesfall, 80 procent av all kranskärslsjukdom och stroke samt 30 procent av all cancer. Det finns alltså stor potential att både minska mänskligt lidande och att göra stora samhällsekonomiska besparingar.

I Västerbotten pågår sedan snart 30 år ett program med hälsokontroller, analys och hälsosamtal. Programmet har gett mycket goda resultat, framför allt i form av ett minskat insjuknande i hjärt- kärlsjukdomar. Preliminär data visar att det är deltagarna i gruppen med låg utbildning/låg inkomst som visar på den största nedgången i dödlighet.

Centerpartiet vill att fler landsting och regioner inför program med hälsosamtal för alla 40, 50 och 60-åringar med Västerbottenmodellen som förebild. Hälsosamtalen kan innehålla motiverande samtal och stöd, screening för olika hälsotillstånd samt alkohol- och tobaksvanor, men också lyfta vikten av motion, nutrition och sömn. Utgångspunkten är att hälsosamtalen ska utformas efter individens behov och önskemål.

2. BARN OCH UNGA

Även om de flesta barn har det bra i Sverige idag, finns det barn och unga som på olika sätt far illa. Utsatthet bland barn kan ta sig olika uttryck – det kan handla om misshandel, psykisk ohälsa och försummelse likaväl som knappa ekonomiska förutsättningar. Utmaningen för samhället ligger i att fånga upp alla de barn som behöver stöd.

Centerpartiet vill bidra till att barn får en god uppväxtmiljö genom att låta barnperspektivet genomsyra alla beslut. Visionen är att alla barn som har det svårt ska få hjälp och Centerpartiet arbetar aktivt för att värna alla barns rättigheter.

Tidiga insatser förebygger utanförskap

Tidig upptäckt av barn och ungdomar som riskerar att utveckla ett skadligt beteende är en nyckel till att kunna förebygga ett framtida utanförskap. Ofta kan barn som på olika sätt lever i utsatthet uppmärksammas redan i förskoleåldern. Ändå händer det idag i alltför stor utsträckning att barnet faller mellan stolarna – inte sällan på grund av bristande samverkan mellan samhällets olika insatser.

En grundläggande förutsättning för ett mer effektivt förebyggande arbete är att riva stuprören och att få de verksamheter som finns närmast barn och ungdomar att arbeta tillsammans. Det gäller framför allt öppen förskola, förskola, skola inklusive elevhälsovård, mödra- och barnhälsovård och ungdomsmottagningarna. Idag finns goda kunskaper om hur utanförskap

kan förebyggas tidigt. Insatserna kring utsatta barn skulle dock kunna bli mer effektiva med en bättre samverkan bland samtliga aktörer där barnets eller den unges behov står i centrum.

Centerpartiet föreslår därför att nationella riktlinjer inrättas för hur tidiga insatser av barn och unga och deras familjer kan samordnas på lokal, regional och nationell nivå.

Familjecentraler har visat sig vara en bra verksamhet för att på ett tidigt stadium uppmärksamma familjer med särskilda behov av stöd och hjälp. Samtidigt fyller familjecentralerna en viktig funktion genom att ge alla barnfamiljer en naturlig samlingsplats med olika typer av serviceinsatser från kommuner och landsting. Centerpartiet verkar för att landsting och kommuner tillsammans bör utveckla och inrätta familjecentraler som ett led i ett utvecklat förebyggande arbete.

Barns och ungas hälsa

Att den psykiska ohälsan hos barn och unga ökar är ett allvarligt problem. Allt fler unga drabbas av psykosomatiska symptom som oro och nedstämdhet, sömnbesvär, trötthet och huvudvärk.

Orsakerna till att många unga personer tycks må dåligt kan botten i en rad faktorer. Ökade krav på prestationer, dålig självkänsla, problem inom familjen, mobbning, problem med droger bostadsbrist och ökad arbetslöshet är några omständigheter som sannolikt spelar in.

En bra och trygg uppväxtmiljö är en viktig grund för att må bra längre fram i livet. Såväl barns och ungas som vuxnas psykiska hälsa har också koppling till möjligheten att få känna sig behövd och delaktig i ett sammanhang. Trygga och nära relationer till föräldrar eller andra vuxna kan inte ersättas av samhällets insatser, men såväl förskola, skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård måste bli bättre på att erbjuda stöd åt dem som drabbas.

Den psykiska ohälsan hos barn och unga bör ses som ett folkhälsoproblem som kräver särskild uppmärksamhet och kraftfulla insatser. En grundförutsättning är att vuxna personer som finns nära barn och unga tar ansvar för att uppmärksamma dem som far illa eller mår dåligt. De verksamheter som finns närmast barn och unga måste utföra sitt uppdrag med utgångspunkt från det enskilda barnets behov. Ett barns eller en ungdoms behov får aldrig åsidosättas på grund av att skilda huvudmän har olika verksamhets- och kostnadsansvar. Därför krävs bättre samverkan mellan socialtjänst, skola, elevhälsa och BUP.

Forskning visar att tidiga insatser och stöd till föräldrar har positiv effekt på barns och ungdomars psykiska hälsa. Idag satsas totalt 140 miljoner kronor på kommunernas arbete med föräldrastöd. För att öka chanserna till ett mer effektivt föräldrastöd föreslår Centerpartiet en nationell strategi för samhällets stöd till föräldrar i deras föräldraskap. Den nationella strategin

ska vara underlag för en lokal kommunal strategi, där en central samordnare tillsätts i kommunen för att samordna skolans, landstingets och socialtjänstens insatser.

En särskild kommission bör tillsättas med uppgift att öka kunskapsbasen kring orsakerna till den försämrade psykiska ohälsan.

3. TRYGGHET OCH KVALITET I VÅRDEN OCH OMSORGEN OM ÄLDRE

Välfärden ska hålla samma kvalitet i livets alla skeenden. Möjligheten att ha inflytande över sitt eget liv måste gälla såväl unga som gamla. Endast så kan makten flyttas från politiker och personal till äldre och anhöriga.

Centerpartiet vill öka medborgarnas självbestämmande genom att använda lagen om valfrihetssystem på flera välfärdsområden. I de delar av landet där LOV (Lagen om valfrihetssystem) har tillämpats har reformen i de allra flesta fall inneburit en succé. Trots det förvägrar fortfarande många kommuner äldre personer rätten att välja vem som ska utföra hemtjänst och annan äldreomsorg – ofta på grund av ideologiska skäl. Centerpartiet verkar för att alla äldre, oavsett var i landet man bor, ska ha rätt att välja vård och omsorg.

God äldreomsorg handlar om kvalitet och trygghet. Kvalitet kan innebära att man själv får välja vem som kommer hem och städar och utför andra tjänster i hemmet eller att som äldre få ha inflytande över vilken typ av boende man ska bo på. Men kvalitet handlar också om att få god omvårdnad, möjligheten att få komma ut och promenera eller att som patient inte hamna i kläm mellan olika system.

Att dagens äldre lever längre och - tack vare den medicinska utvecklingen - också överlever sjukdomar är en framgång för samhället, men det skapar nya utmaningar. Samhället måste både bli bättre på att stötta människor att genom livsstilsförändringar behålla hälsan längre upp i åren, och förbättra tryggheten i vården och omsorgen om de allra svårast sjuka.

Centerpartiet förslår att se över förutsättningarna för anhöriga och/eller anhängvårdare att vid andra sjukdomstillfällen än vid livets slutskede, kunna ta ut sjukpenningsgrundande dagar för vård av närstående (VAN), på liknande sätt som vård av barn (VAB).

En sammanhållen vård för äldre

Omkring fem procent av befolkningen nyttjar 50 procent av sjukvårdens resurser. Denna grupp domineras av äldre samt personer med flera olika sjukdomar. För gamla och sjuka personer är det särskilt viktigt att vård och omsorg håller ihop, men det är just för denna grupp som den i

många fall splittrade vården ställer till störst besvär. Flera olika diagnoser gör att patienten ofta måste vara i kontakt med en rad vårdgivare, som ibland har svårt att koordinera sina insatser.

För att garantera trygghet och kvalitet måste vård och omsorg i högre grad utformas i sammanhängande vårdkedjor. Med denna utgångspunkt kan vården kring de mest sjuka förbättras och bli mer effektiv.

Med LOV i hemtjänsten, hemsjukvården, boende och den avancerade specialistsjukvården i hemmet (ASIH) kan ett sammanhållet system med fungerande vårdkedjor för äldre skapas. För en gammal person skulle det både innebära en ökad trygghet i att få den vård man har behov av, men också ökat inflytande över den vård som ges.

En viktig förutsättning är att den låga geriatriska kunskapen inom äldreomsorgen kan höjas. Detta bör ske genom fortbildning av vårdpersonal, fler specialistsjuksköterskor med fokus på geriatrik, samt geriatriskt utbildade doktorer.

Många kroniskt sjuka äldre hänvisas idag till akutmottagningar. För 90-åriga personer med funktionsnedsättning och symtom som trötthet, yrsel, smärta och ångest kan akutmottagningen göra mer skada än nytta. Konsekvensen blir ofta vård på sjukhuset som tar stora resurser i anspråk.

Var femte till sjätte person över 65 år som vårdas på sjukhus har varit inlagd en gång tidigare den senaste månaden. Ofta kan en återinläggning förhindras. Detta kräver ett bättre fungerande omhändertagande inom kommunens vård och omsorg, hemsjukvård, primärvård och öppen specialistvård. En viktig åtgärd är att inrätta mobila team som uppsöker de äldre sjuka i hemmet.

Centerpartiet vill lyfta fram arbetet med aktiv hälsostyrning, som tillämpas i delar av landet. Arbetssättet innebär att en specialutbildad sjuksköterska fungerar som en "vårdcoach" och håller regelbunden kontakt med en svårt sjuk patient samt hjälper denne att få rätt vård och stöd i behandlingen. Genom vårdcoachen upptäcks försämringar i sjukdomstillståndet tidigare vilket gör att besök kan planeras i större utsträckning.

Arbetet med aktiv hälsostyrning har visat sig leda till färre vårddygn, minskat antal akuta besök och bättre överlevnad. Patienterna kräver mindre av sjukvårdens resurser, samtidigt som de blir friskare.

Hälsovård för äldre

I Sverige finns unika system för hälsovård i form av exempelvis barnhälsovård, skolhälsovård och företagshälsovård. Genom detta förebyggande arbete har vi bland världens lägsta mödradödlighet och spädbarnsdödlighet. Kunskapen finns även kring hur en god hälsa kan främjas hos äldre, men det är ett område där det saknas nationell samordning. Det finns flera exempel på lokala program där man, med relativt låga kostnader, nått goda resultat. Centerpartiet anser att det är dags att se till att kunskapen om ett friskt åldrande kan komma alla äldre svenskar till del.

För att nyttja samhällets gemensamma resurser på bästa sätt föreslår Centerpartiet ett äldrehälsovårdsprogram med förebyggande arbete för äldre. Ett systematiskt förebyggande arbete gynnar både den enskilda individen i form av ökad livskvalitet och hälsa och kan ge stora samhällsvinster. Socialstyrelsen och Folkhälsoinstitutet bör få i uppdrag att ta fram konkreta åtgärder för hur svensk äldrehälsovård kan stärkas.

Erfarenheter från liknande projekt i landet visar på goda effekter av breda förebyggande insatser. I exempelvis Nordmalings kommun ledde ett hembesöksprojekt för personer över 75 år till tydliga effekter. Efter projektets avslutande kände sig deltagarna mer nöjda med sin tillvaro, fler hade börjat motionera, de akuta besöken hade minskat och andelen som upplevde att man led av värk av något slag minskade betydligt.

4. STÄRK PATIENTENS STÄLLNING I VÅRDEN

Patientens ställning i sjukvården är fortfarande allt för svag. Sjukvården är i för hög utsträckning uppbyggd efter vårdapparatens och vårdgivarens behov. Pendeln har dock börjat svänga och allt fler ser att en vård organiserad kring patienten ger stora förbättringar.

Utvecklingen av IT och nya tekniska lösningar har inneburit en revolution som är alltjämt pågående. Tack vare framväxten av ny teknik präglas dagens samhälle av en omfattande tillgång till information. Detta gäller även i hög grad för välfärdens verksamheter. För den enskilda individen innebär informationssamhället helt nya möjligheter att hålla sig uppdaterad kring sin diagnos och sitt hälsotillstånd. En följd av denna utveckling är också att dagens patienter i större utsträckning än förut ställer krav på att få vara delaktiga i sin egen vård och omsorg.

IT och utvecklingen av e-hälsa gör det möjligt för människor att på egen hand förebygga ohälsa genom tränings- och livsstilsappar. Dessutom finns en mängd medicinska hjälpmedel som till exempel blodsocker- och blodtrycksmätare, som sedan kan kommunicera med digitala program

och ge översikt av specifika hälso- och sjukdomstillstånd. Detta gör i sin tur att den vård som inte kräver sjukhusens resurser i högre grad kan erbjudas på distans.

Centerpartiet anser att politiken har i uppgift att skapa förutsättningar för att möta de ökade kraven på en vård och omsorg som är utformad efter individens behov. Patienter ska ges tillgång till mer information om sin diagnos och tillgängliga behandlingsmetoder samt få ökade möjligheter att välja vård oberoende av var den finns i landet.

Vård i glesbygd

Hälso- och sjukvårdslagen utgår från att alla lika rätt till vård efter behov. I dag är skillnaderna allt för stora, där bland annat avståndet till sjukvård ger oacceptabla skillnader. Tydliga prioriteringar måste göras för att minska skillnaderna. Det handlar om att ge större ekonomiska resurser till sjukvård i glesbygd, skapa en effektiv organisation för sjukvårdstransporter men också att maximalt utnyttja de fördelar som IT ger.

Inför ett nationellt vårdval

I regeringens patientmaktsutredning föreslås införandet av en patientlag som bland annat ska ge patienter möjlighet att välja offentligt finansierad öppenvård inom landet. Centerpartiet anser att utredningens förslag ska bejakas. Ett fritt vårdval över hela landet skulle vara ett viktigt sätt att stärka patientens rätt att välja vård och att få vård i tid.

I enlighet med vad Patientmaktsutredningen föreslår, bör patienter få en lagstadgad rätt till tydlig information om sitt hälsotillstånd, de metoder för undersökning, vård och behandling som finns, vid vilken tidpunkt patienten kan förvänta sig att få vård, det förväntade vård- och behandlingsförloppet, väsentliga risker för komplikationer och biverkningar, samt eventuell eftervård. Detta är ett viktigt sätt att stärka patientens ställning i hälso- och sjukvården.

Som ett led i att förbättra informationen till patienter, måste tillgången till öppna jämförelser öka. Centerpartiet föreslår att kvalitetsregister ska öppnas upp i högre grad och bli tillgängliga för patienten. Syftet är att underlätta för patienter att göra informerade val i vården.

Belöna välfärdsinnovationer

De utmaningar som den svenska hälso- och sjukvården står inför innebär att utvecklingen av nya lösningar inom medicin och IT måste utvecklas snabbare än förut. I Sverige är dock ersättningssystemen ofta utformade på ett sätt som premierar befintliga lösningar på bekostnad av nya metoder. För att utveckla framtidens vård måste Sverige bli bättre på att dra nytta av den

innovationskraft och entreprenörsanda som finns i vårt land oavsett om verksamheten bedrivs i aktiebolag eller i landsting.

Nya tekniska lösningar inom välfärden kan skapa en tryggare och säkrare vård och omsorg för patienten samt en mer hållbar arbetsmiljö för personal. Välfärdsinnovationer kan syfta till att effektivisera arbetssätt med färre arbetsskador och sjukfrånvaro som följd, att öka livskvaliteten och självbestämmandet för medborgaren, stödja förebyggande vård- och omsorgsinsatser och underlätta möjligheten att ge service på distans genom vård- och omsorgslösningar för landsbygden.

Den ökade effektivitet som välfärdsinnovationer för med sig kan ge stora vinster för individen och har en stor besparingspotential. På så sätt kan nya innovationer vara en del av lösningen på välfärdsekvationen.

I Västerås har kommunen ersatt en del av hemtjänstbesöken med möten via TV – så kallad e-hemtjänst. E-hemtjänst har stärkt den personliga kontakten mellan personal och brukare och minskat stressen vid varje besök. Den äldre får genom TV-mötena tillgång till mer regelbunden social kontakt och därmed ökad trygghet. Kommunen uppskattar att tjänsten sparar upp till 20 miljoner om året, främst genom det minskade antalet resor.

Centerpartiet föreslår en nationell satsning på välfärdsinnovationer med incitament för företag att komma fram med nya lösningar. Det bör också ses över vilka områden inom vård och omsorg som kan hanteras av utomstående aktörer. Ett exempel kan vara entreprenörer som har i uppdrag att följa med den äldre på promenader eller att finnas som sällskap vid måltider.

Centerpartiet verkar för att:

1. äldre i hela Sverige får rätt att välja i äldreomsorgen.
2. att införa program med hälsosamtal i regioner och landsting med Västerbottens modell som förebild.
3. inrätta nationella riktlinjer för att samordna tidiga insatser av barn och unga och deras familjer på lokal, regional och nationell nivå.
4. en särskild kommission tillsätts med uppgift att öka kunskapsbasen kring orsakerna till den försämrade psykiska ohälsan.
5. utforma en nationell strategi för föräldrastöd.
6. öka medborgarnas självbestämmande genom att använda lagen om valfrihetssystem.
7. införa ett nationellt äldrehälsovårdsprogram.
8. införa en ny patientlag i enlighet med Patientmaktsutredningen.
9. införa fritt vårdval i hela Sverige i enlighet med Patientmaktsutredningens förslag.
10. fler kvalitetsregister öppnas upp och blir tillgängliga för patienten.
11. en nationell satsning på välfärdsinnovationer genomförs där bland annat ansvaret för innovation i välfärden tydliggörs för region, landsting och kommun.
12. kroniskt sjuka får stöd i form av aktiv hälsostyrning.
13. landsting och kommuner tillsammans bör utveckla och inrätta familjecentraler som ett led i ett utvecklat förebyggande arbete.
14. tillgången till geriatrisk kompetens i äldrevården måste öka genom fortbildning av vårdpersonal, fler specialistsjuksköterskor med fokus på geriatrik och geriatriskt utbildade doktorer.
15. ge statliga stimulansmedel till utveckling av lösningar för glesbygdssjukvård.
16. se över förutsättningarna för anhöriga/anhörigvårdarna att vid andra sjukdomstillfällen än vid livets slutskede, kunna ta ut sjukpenninggrundande dagar för vård av närstående (VAN), jämförbart med vård av barn (VAB).

17. införa mobila vårdteam för ökad tillgänglighet av vård i hemmet.